

กระบวนการสร้างประเพณีประดิษฐ์ผ่านประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อ กรณีศึกษาในเมืองสิบสองปันนา

The Process of Creating An Invented Tradition Through The Loi Krathong Tradition of The Tai Lue People: A Case Study In XiShuangBanNa

Yang Weizhen¹ เทพพร มั่งธานี² และบุญรอด บุญเกิด³

Yang Weizhen¹ Thepporn Mungthanee² and Boonrod Boongird³

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา^{1,2,3}

Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University^{1,2,3}

Corresponding author, E-mail: 63810059@go.buu.ac.th¹, thepporn.mu@go.buu.ac.th², boonrod@go.buu.ac.th³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาของประเพณีลอยกระทง 2) ศึกษากระบวนการสร้างและรูปแบบของประเพณีประดิษฐ์ผ่านประเพณีลอยกระทง และ 3) วิเคราะห์พลวัตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนา กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แนวคิดประเพณีประดิษฐ์ แนวคิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม แนวคิดการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ และแนวคิดอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายรวมทั้งสิ้น 22 คน โดยเลือกแบบอัตราส่วนและสุ่มแบบเจาะจง เก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และสนทนากลุ่มย่อย ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้าทั้งด้านแหล่งสถานที่ แหล่งบุคคลและเวลา ตลอดจนด้านทฤษฎี และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ในอดีตไม่มีชื่อเรียกลอยกระทงโดยตรง แต่มีต้นกำเนิดมาจากคติความเชื่อการลอยที่หลากหลายของชาวไทลื้อ หลังได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมลอยโคมประทีปของชาวจีนและวัฒนธรรมลอยกระทงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนาได้เกิดจากการผสมผสานทางความเชื่อประเพณีและวัฒนธรรมดังกล่าว นับเป็นประเพณีที่ประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นโดยหลากหลายรูปแบบ ในกระบวนการสร้างพบว่ามีผู้ประดิษฐ์สร้างทั้ง 5 กลุ่ม คือ ผู้จัดงานลอยกระทง ที่ปรึกษาการจัดงานลอยกระทง หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว มีการปรับเปลี่ยนตามบริบทของพลวัตทางเศรษฐกิจและสังคม 5 ด้าน คือ 1) ภาพลักษณ์เมืองท่องเที่ยว 2) การเป็นเวทีสื่อสารของทุกภาคส่วนของสังคม 3) สันติภาพทางสังคม 4) การแลกเปลี่ยนทางสังคม และ 5) อาชีพและตำแหน่งงาน ซึ่งมีผลต่อการสร้างรายได้ในพื้นที่ อีกทั้งมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมด้านสัญลักษณ์ ด้านเนื้อหา ด้านการผลิตซ้ำและการสร้างสรรค์ ในส่วนของอุดมการณ์ทางการเมือง ประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนายังถูกกำหนดโดยนโยบายของรัฐและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนด้วย

คำสำคัญ: ประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อ, ประเพณีประดิษฐ์, กระบวนการสร้าง

ABSTRACT

The research aimed to 1) to study the origin of the Loi Krathong tradition of the Tai Lue people in xishuangbanna, 2) to study the process of creating and the form of invented tradition through the tradition of Loi Krathong of the Tai Lue people in xishuangbanna, and 3) to analyze the dynamics of economics, society, culture, and political ideology through the tradition of Loi Krathong of the Tai Lue people in xishuangbanna. The conceptual frameworks used in this study were the concept of invented tradition, the concept of cultural identity, the concept of symbolic consumption, and the concept of cultural industry. The qualitative research method was used, with a target group of 22 people, Selected by ratio and purposive sampling. Data were collected by in-depth interviews, participatory and non-participatory observations, and focus group discussions, Data were examined using triangulation methods based on location, people and time sources, as well as theoretical aspects. And the research results were presented in a descriptive and analytical manner. The research results found that in the past, there was no direct name for Loi Krathong, but it originated from the various beliefs of the Tai Lue people and was influenced by the lantern-floating culture of the Han people and Southeast Asian cultures. The Loi Krathong tradition of the Tai Lue people in xishuangbanna is therefore a combination of these beliefs, traditions, and cultures. It is a tradition that has been invented in various forms. In the creation process, it was found that there were 5 groups of inventors: event organizers, event consultants, government agencies, local people and tourists. It has been adjusted according to the context of economic and social dynamics in 5 areas: 1) image of the tourist city, 2) being a communication platform for all sectors of society, 3) social recreation, 4) social exchange, and 5) careers and jobs, which affect income generation in the area. It also affects the culture in terms of symbols, content, reproduction and creativity. In terms of political ideology, the Loi Krathong tradition of the Tai Lue people in xishuangbanna is also determined by government policies and China's economic development guidelines.

Keywords: Loi Krathong Tradition of Tai Lue People, Invention Tradition, Creation Process

บทนำ

ประเพณีในปัจจุบันล้วนผ่านกระบวนการประดิษฐ์สร้างและถูกถ่ายทอดออกมาเป็นแบบแผนให้เป็นที่ยอมรับทางสังคม Eric Hobsbawm (1917-2012) เจ้าของทฤษฎีประเพณีประดิษฐ์ (Invented Tradition) ได้นำเสนอแนวคิดที่ว่า ประเพณีประดิษฐ์เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สังคมจะหยิบยกวัตถุทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น เช่น ศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม เรื่องเล่า ตำนาน ประวัติศาสตร์และสัญลักษณ์ต่าง ๆ มาดัดแปลง ต่อเติม ประยุกต์ ทำให้เป็นประเพณีพิธีกรรม และมีแบบแผนการปฏิบัติที่แน่นอน เกิดการปฏิบัติซ้ำ ๆ โดยการอ้างอิงอดีตที่ยาวนานมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ กลายเป็นที่ยอมรับและเป็นข้อปฏิบัติทางสังคม (Eric Hobsbawm, อ้างถึงใน เอกรินทร์ พึ่งประชา, 2545)

ในเมืองลีสองปันนาของมณฑลยูนนานในประเทศจีนที่ผู้วิจัยกำลังจะศึกษานั้น มีประเพณีประดิษฐ์หลายอย่างที่มิชื้อเสียงได้แก่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา และวันลอยกระทงของชาวไทลื้อ รวมทั้งเทศกาลปีใหม่ของชาวอาฮา ชาวจีโน และชาวเย้า เป็นต้น ประเพณีเหล่านี้ สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน แต่ได้รับประดิษฐ์สร้างขึ้นและสืบต่อกันมาตลอด สำหรับประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองลีสองปันนา มีการจัดขึ้นในปี ค.ศ. 2015 ในสถานที่ท่องเที่ยวเขตเก่าของลีสองปันนา โดยจัดขึ้นในวันเพ็ญเดือนสิบสองตามปฏิทินจันทรคติไทย และมีการปรับชื่อให้สอดคล้องกับการสร้างประเพณีประดิษฐ์ในพื้นที่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยส่วนมากจะใช้ทฤษฎีประเพณีประดิษฐ์มาวิเคราะห์กรณีต่าง ๆ เพื่ออธิบายถึงกระบวนการสร้างประเพณีประดิษฐ์และเพื่อค้นหาความจริงของสิ่งที่กำลังจะศึกษา สำหรับประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองลีสองปันนา เป็นประเพณีที่สร้างขึ้นมาไม่เกิน 10 ปี ยังไม่ได้มีการศึกษากระบวนการสร้างประเพณีประดิษฐ์ในเมืองลีสองปันนาอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านรูปแบบและรายละเอียดของกระบวนการสร้างประเพณี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเรื่องดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการเผยแพร่และการรณรงค์องค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเพณีลอยกระทงเป็นแนวทางการส่งเสริม การสร้างสรรค์ประเพณีลอยกระทงใน

ระดับชาติและนานาชาติต่อไป และเพื่อเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ หน่วยงานต่างๆสามารถนำเอาผลที่ได้มาเหล่านี้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมให้สืบเนื่องไปอย่างมีคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นความรู้พื้นฐานได้ 2 หัวข้อ คือ 1) ประเพณีลอยกระทงทั่วไป ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประเพณีลอยกระทงเป็นวัฒนธรรมร่วมของประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และสืบทอดมายาวนาน ความหมายของลอยกระทงของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันไปตามความเชื่อและวัตถุประสงค์ของการจัดงาน แต่มีลักษณะเดียวกันคือ เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับน้ำ และบ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ด้วย 2) ในส่วนของประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองลีสองปันนา พบว่า คติการสร้างจะอยู่บนพื้นฐานของคติความเชื่อเกี่ยวกับการลอยของชาวไทลื้อและประเพณีการลอยกระทงที่เป็นวัฒนธรรมร่วมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลอยกระทงพบว่ามีหลายแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดหลักที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) แนวคิดประเพณีประดิษฐ์ (Invented Tradition) ซึ่งถือเป็นสาระสำคัญของการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม โดยเฉพาะการสร้างตัวตนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้น มีกระบวนการเลือกที่จะจำหรือจินตนาการจากตำนาน ความเชื่อ พิธีกรรมและประวัติศาสตร์ในฐานะอัตลักษณ์ที่สะสมกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพื่อแยกความแตกต่างทางชาติพันธุ์ เกิดอัตลักษณ์ แก่กลุ่มชนหรือรัฐชาติ (Eric Hobsbawm, อ้างถึงใน เอกรินทร์ พึ่งประชา, 2545) ประเพณีที่ประดิษฐ์ขึ้น ส่วนมากจะหยิบยกวัตถุทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ได้แก่ ตำนาน เรื่องเล่าความเชื่อ พิธีกรรม และประวัติศาสตร์ มาดัดแปลง ต่อเติม ประยุกต์ ทำให้เป็นประเพณีพิธีกรรมและมีแบบแผนการปฏิบัติที่แน่นอน ส่วนเส้นทางประดิษฐ์จะเป็นภาครัฐเข้าสู่ชุมชน หรือจากชุมชนเข้าสู่ภาครัฐ ประเพณีที่ประดิษฐ์ขึ้นมานั้นต้องตอบสนองอุดมการณ์ ของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ลักษณะเด่นยังมีการผลิตซ้ำหรือการปฏิบัติซ้ำซึ่งเป็นหลักการที่ทำให้ประเพณีที่ประดิษฐ์ขึ้นมานั้นอยู่กันได้อย่างมีความนิยมจากกลุ่มต่าง ๆ 2) แนวคิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) นักวิชาการอังกฤษ Stuart Hall (1932-2014) เป็นคนแรกที่เสนอ

ขึ้นมา โดยใช้แนวคิดหลักทั้ง 3 ประการเป็นพื้นฐาน ซึ่งก็คือ ทฤษฎีภาษาศาสตร์ แนวคิดระเบียบของวาทกรรม และแนวคิดอุดมการณ์ และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ บนฐานคิดทั้ง 3 ข้อนี้ สจิวต ฮอลล์ ได้เอามาต่อยอด และปรับความคิดของตนเอง จนได้กลายเป็นแนวคิดชุดใหม่อย่างมีระบบ โดยสรุปว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวโดยปรากฏตัวตามประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ไม่ใช่จิตอารมณ์ที่แฝงไว้ในตัวโดยไม่ได้รับผลกระทบจากประวัติศาสตร์ ไม่ใช่สร้างขึ้นมามีครั้งหนึ่งก็ได้มีการกำหนดแบบถาวร แต่เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะช่วงนั้น ได้ประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นมาตามความจริง และมีพลวัตต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย 3) แนวคิดการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (Consumption of Sign) หมายถึงผู้บริโภคจากมุมมองบริโภคประโยชน์ใช้สอยของสินค้ากลายเป็นมุมมองเน้นบริโภคความหมายที่เป็นนามธรรม ซึ่งบ่งบอกถึงอัตลักษณ์และสถานะของสินค้า เป็นบริโภคแบบสะท้อนถึงคุณค่าส่วนตัวและคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม เพราะในสังคมบริโภค ความจริงของการบริโภคของผู้คน คือบริโภคความหมายแฝงที่ติดมากับตัวสินค้า ในสังคมบริโภคให้ความหมายใหม่แก่สินค้า ทำให้สินค้าที่ถูกนัดหมายนั้นออกไปจากลักษณะเดิมในขั้นตอนให้ความหมายจะมีลักษณะที่ขึ้นอยู่กับบุคคล และไม่มีรูปแบบตายตัว (Shan, Y., 2555) 4) แนวคิดอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม (Culture Industry) สำคัญของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมคือผลิตภัณฑ์ทางด้านวัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า ซึ่งก็นำเอาวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุพฤติกรรมและความคิดมากลายเป็นสินค้า เพื่อมีรายได้โดยผ่านการบริโภค แนวคิดอุตสาหกรรมวัฒนธรรมจึงได้ให้ความหมายแก่อุตสาหกรรมวัฒนธรรมว่าเป็นกิจกรรมชุดหนึ่งที่ผลิต ผลิตซ้ำ เก็บรักษาและจัดสรรผลิตภัณฑ์และบริการทางด้านวัฒนธรรมตามมาตรฐานอุตสาหกรรม (Haoran, X., 2012) ส่วนขั้นตอนการทำงานของอุตสาหกรรมมีทั้ง 5 ขั้นตอน คือ การคิดสร้างสรรค์ การผลิต การแลกเปลี่ยน การส่ง และการเข้าถึงผู้บริโภค

จากการศึกษานววิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา พงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาเรื่องพระราชู: ประเพณีประดิษฐ์แห่งวัดศรีระทองของ เอกรินทร์ ฟังประชา (2545) เห็นว่า พิธีกรรมบูชาก่อตัวขึ้นจากความเชื่อเดิม สัมพันธ์กับบรรพบุรุษและการอ้างอิงใหม่ เป็นกระบวนการสร้าง

แบบทั่วไปของประเพณีประดิษฐ์ การศึกษาเรื่อง ประเพณีประดิษฐ์และอัตลักษณ์ ของชุมชนคลองแห ของยุทธกาน ดิศกุล (2553) ค้นพบว่า ภายใต้กระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการอนุรักษ์ละครเวที อาหาร และงานหัตถกรรม มีกลุ่มต่าง ๆ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง สะท้อนถึงผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ทับซ้อนอยู่ในการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่น การศึกษาเรื่องประเพณีประดิษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม กรณีศึกษาทางเทศกาลประเพณี แชนโฆนตาอำเภอบุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษของเมธาวิ ศิริวงศ์ (2556) เห็นว่า เป้าหมายของกิจกรรมที่เปลี่ยนไปจากการส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมและมูลค่าด้านเศรษฐกิจร่วมกันของชุมชนได้เป็นการช่วงชิงบทบาทเพื่อผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มคน แทนการร่วมมือระหว่างกลุ่มคนท้องถิ่น และลักษณะของประเพณีประดิษฐ์คือเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การศึกษาเรื่อง หัวหินกับประเพณีประดิษฐ์ ศึกษากรณีการประกอบสร้างเพลิวนานของ ธนวรรณ นิธิพานันท์ (2558) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบและกระบวนการของประเพณีประดิษฐ์ในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งเห็นว่ากลุ่มทุนที่เป็นชนชั้นกลางนั้นเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม และการประดิษฐ์ประเพณีภายใต้วิถีคิดของการผสมผสานอันเป็นการรวมกันของบริบทท้องถิ่นและบริบทโลก การศึกษาเรื่องการผลิตซ้ำและการสร้างใหม่ในประเพณีบุญข้าวเจ้าอำเภอนิคมชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ของชาญยุทธ สอนจันทร์ (2560) เห็นว่า ในสังคมสมัยนี้ จะมีการหยิบยืมเอาประเพณีมาสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง สร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนและสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์การเกษตร และเอาประเพณีมาเป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายทางสังคม ซึ่งทำให้เราได้เห็นคุณค่าของประเพณีประดิษฐ์ การศึกษาเรื่อง ความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ของอรุณพล จันทร์ศรีละมัย (2564) ทำให้เห็นการพัฒนาของงานเทศกาลซึ่งประเพณีประดิษฐ์ถูกผลิตขึ้น เพื่อสะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการท่องเที่ยวให้ทันต่อสภาพโลกาภิวัตน์ ตลอดจนเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยว ถือเป็นกิจกรรมหนึ่งเพื่อรองรับทางสังคม สำหรับวงวิชาการจีน มิงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาการสร้างเจดีย์ขาวของของ Xiong Zhiyuan (2016) ได้ใช้ทฤษฎีประเพณีประดิษฐ์เป็นตัวตั้ง

ประเพณีที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมานั้นมีความผูกพันกับอดีตเป็นอย่างดี โดยขึ้นอยู่กับภาระกิจของมนุษย์เราเอง เป็นการกระทำที่เราไปยืมของเก่า เช่น พิธีกรรมบางอย่าง สัญลักษณ์ การตกแต่งทางจริยธรรม กิจกรรมที่ปฏิบัติ ตำนาน หรือความเคยชิน มาประดิษฐ์สร้างสรรค์ประเพณี และได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญในการประดิษฐ์สร้างสรรค์ของผู้ทรงคุณวุฒิ การศึกษาเรื่องประเพณีลูกสาวเมืองกว๋างหยวนของ Che Yang (2018) ได้พูดถึงเรื่องการปรับเวลาของการจัดกิจกรรม และได้เสนอว่ากาลเวลาของประเพณีปรับเปลี่ยนนั้นเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสอดคล้องกับความต้องการบางอย่าง การศึกษาเรื่อง ประเพณีประดิษฐ์และภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มีอยู่ในการท่องเที่ยวเชิงพื้นบ้านของ Zhao Han (2018) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้คนทุกกลุ่มทั้งผู้คนท้องถิ่น กลุ่มนายทุน และนักท่องเที่ยวต่างก็มีความต้องการของตน และได้ทำหน้าที่ร่วมประดิษฐ์สร้างสรรค์เพื่อตอบสนองความต้องการ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น พบว่าในแง่ทฤษฎี ใช้ทฤษฎีประเพณีประดิษฐ์เป็นหลัก ขาดการร่วมใช้ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การบริโภคเชิงสัญลักษณ์และอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรมมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีการศึกษาที่กล่าวถึงขั้นตอน กลยุทธ์ และปัญหาในการประดิษฐ์สร้างสรรค์ตามกรณีต่าง ๆ ในพื้นที่เมืองสิบสองปันนา ยังไม่พบการศึกษาเรื่องประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนาโดยทฤษฎีประเพณีประดิษฐ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อเมืองสิบสองปันนาตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวไว้ข้างต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนา
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างและรูปแบบของประเพณีประดิษฐ์ผ่านประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนา
3. เพื่อวิเคราะห์พลวัตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเอาแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้การศึกษา มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ 1) แนวคิดประเพณีประดิษฐ์ ซึ่งจะหยิบยืมกวดำเนินทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาดัดแปลง ต่อเติม ปรับแต่ง จนทำให้เป็นประเพณีพิธีกรรมมีแบบแผนการปฏิบัติที่แน่นอน เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มที่เกี่ยวข้อง 2) แนวคิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดยหมายถึงอากัปกิริยาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและวัฒนธรรม มาทำให้กลายเป็นสินค้าผ่านการเลือกสรรของผู้ประกอบการ สถาปนิก นักออกแบบ นำมาแปรรูป ดัดแปลงให้เป็นสินค้าที่สามารถให้คุณค่าแก่ผู้บริโภค 3) แนวคิดการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ หมายถึง ผู้บริโภคจากการมุ่งเน้นบริโภคประโยชน์ใช้สอยของสินค้ากลายเป็นมุ่งเน้นการบริโภคความหมายที่เป็นนามธรรม ซึ่งบ่งบอกถึงอัตลักษณ์และสถานะของสินค้า เป็นการบริโภคแบบสะท้อนถึงคุณค่าส่วนตัวและคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม 4) แนวคิดอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม ซึ่งก็คือ นำเอาวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ วัฒนธรรมที่เป็นพฤติกรรมและวัฒนธรรมที่เป็นความคิดมากมายเป็นสินค้า เพื่อมีรายได้โดยการบริโภค เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่กล่าวไว้ในข้างต้น

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้จะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวิธีการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และเป็นการสนทนากลุ่มย่อยซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งสิ้น 22 คน แบ่งออกเป็น 1) กลุ่มผู้จัดงานลอยกระทง จำนวน 3 คน 2) กลุ่มที่ปรึกษาในการจัดงานลอยกระทง จำนวน 3 คน 3) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 6 คน 4) กลุ่มประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 5 คน 5) กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษากระบวนการประดิษฐ์สร้างประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนา ได้ศึกษาด้านเนื้อหาไว้ 3 ข้อ คือ 1) ความเป็นมา 2) กระบวนการสร้างและรูปแบบ 3) พลวัตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและอุดมการณ์ทางการเมือง

ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยนี้ครอบคลุมช่วงเวลาการทำงานประเพณีลอยกระทง จากปี ค.ศ. 2015 ถึงปี ค.ศ. 2023

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาประเพณีลอยกระทงของเมือง สิบสองปันนาที่จัดขึ้นในสถานที่ท่องเที่ยวเขตเก่าจวงสิบสองจิ่ง อำเภอเมืองเชียงรุ่ง ซึ่งพื้นที่นี้อยู่ติดกับแม่น้ำล้านช้าง เหตุผลที่เลือก เขตนี้เป็นกรณีศึกษา คือ ประเพณีลอยกระทงได้ฟื้นฟูให้จัดเป็น งานใหญ่ในพื้นที่นี้ ตั้งแต่ประติสฐ์ขึ้นมาจนปฏิบัติมาถึงปัจจุบัน ได้กลายเป็นประเพณีที่สืบทอดสืบเนื่องมา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษา จากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มย่อย จนกว่าจะ ได้ข้อมูลที่อิ่มตัว สามารถนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อตอบ วัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผ่าน 2 วิธี คือ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ ที่เกี่ยวข้องและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา มากำหนดกรอบแนวคิด ในการวิจัย 2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม เลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ตามอัตราส่วนด้วยการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกการสังเกต และแบบบันทึกสนทนา กลุ่มย่อย เพื่อที่จะได้ข้อมูลปฐมภูมิอย่างสมบูรณ์รอบคอบ และ นำไปใช้ในการวิจัยขั้นตอนต่อไปได้ โดยการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของ พิธีกรรมทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดวันจัดงานประเพณีลอย กระทงจนถึงวันสุดท้ายที่สิ้นสุดงานลอยกระทง เพื่อให้ได้เห็นถึง กระบวนการ วิธีการจัดงาน และบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมใน โครงสร้างการจัดงานประเพณีลอยกระทง

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบด้วยวิธีการสามเส้าเพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้อง น่าเชื่อถือและแม่นยำตรง จะตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล เช่น แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคลและเวลา ตลอดจนตรวจสอบด้านทฤษฎี เพื่อตรวจสอบว่าตามการเปลี่ยนของสถานที่ เวลาและบุคคล ข้อมูล ที่ได้มานั้นเชื่อถือได้ ไม่เปลี่ยนไปตามปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวถึง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยมี 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ 1) การคัดเลือกข้อมูล ทำเรื่องจัดระเบียบ ข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา เพื่อให้ข้อมูลที่คัดเลือก ออกมาสามารถใช้ในการวิจัยอย่างเป็นระบบ 2) การจัดระเบียบ ข้อมูล นำข้อมูลที่คัดเลือกออกมาจัดเป็นระเบียบตามวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ พร้อมเรียงลำดับตามเวลาและเหตุการณ์ เพื่อสรุปผล ตามข้อมูลที่จัดไว้ 3) การสรุปผล ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งผลการวิจัยจะนำเสนอในรูปแบบ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบาย และสรุปผลการวิจัยอย่างละเอียดและครอบคลุม

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ มีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ความเป็นมาของประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนา

จากบริบททางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยพบว่า เมืองสิบสองปันนา มีชาวไทลื้อเป็นชาติพันธุ์หลัก ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของชาติพันธุ์ ที่ใช้ภาษาตระกูลไท-ไทย มีวัฒนธรรมร่วมของประเทศเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ และมีการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่ง การและการทั้งในและนอกประเทศ ทำให้วัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ มีลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะ ในด้านความเชื่อทางศาสนา ชาวไทลื้อของเมืองสิบสองปันนามีความเชื่อที่หลากหลายทั้งนับถือ สิ่งเหนือธรรมชาติ เรื่องวิญญาณ เรื่องการเรียกขวัญ เรื่องผีสง เทวดา เรื่องไสยศาสตร์และจนถึงพุทธศาสนานิกายเถรวาท (Gongjin,Z., & Feng,W., 2002) จึงมีการเล่าเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพิธีการลอยกระทงขึ้น คือ 1) พิธีการลอยเพื่อบูชา

เทพเจ้าแห่งน้ำ ดังที่นายอุ๋นกล่าวว่า พิธีการลอยเพื่อบูชาเทพเจ้าแห่งน้ำจัดในระดับชุมชนและคนที่เข้าร่วมจะเป็นตัวแทนของหมู่บ้านซึ่งมีปุ๋จาร์ยและเจ้าบ้านเป็นผู้นำ ทำเพื่อขอบคุณบุญคุณของเทพเจ้าและหวังว่าปีถัดไปฟ้าฝนตกตามเวลา ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ (นายอุ๋น นามสมมติ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2565) 2) พิธีลอยเคราะห์ระดับบุคคลและชุมชน ซึ่งพิธีลอยเคราะห์ส่วนบุคคลจะมีปุ๋จาร์ยเป็นประธานโดยจัดขึ้นในเมื่อมีความต้องการ เพื่อลอยเคราะห์ให้สิ่งที่ไม่เป็นมงคลลอยไปตามน้ำ ส่วนพิธีลอยเคราะห์ระดับชุมชน ดังที่นายอุ๋นกล่าวว่า พิธีนี้จะมีการสงฆ์เป็นประธานโดยจัดขึ้นในเมื่อเดือนอ้ายที่นับตามปฏิทินไทลื้อของทุกปี เพื่อลอยเคราะห์และขอให้ฟ้าฝนตกตามฤดูกาล (นายอุ๋น นามสมมติ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2565) 3) พิธีอัญเชิญและส่งพระอุปคุต ดังที่นายอุ๋นกล่าวว่า พิธีเหล่านี้มีปุ๋จาร์ยเป็นประธาน ส่วนมากจัดขึ้นในช่วงที่หมู่บ้านหรือวัดมีงานใหญ่ เพื่ออัญเชิญพระอุปคุตมาปกป้องทั้งหมู่บ้าน (นายอุ๋น นามสมมติ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2565) และ 4) ขอบคุณเจ้าหญิงมังกรและพระอุปคุต ดังที่นายอุ๋นกล่าวว่า พิธีการลอยอย่างนี้เรียกว่าบัวลอย จะจัดขึ้นในกลุ่มคนที่เชื่อถือเรื่องเจ้าหญิงมังกรและพระอุปคุต จัดขึ้นในเทศกาลปีใหม่ไทลื้อเพื่อขจัดความไม่ดีให้ลอยตามน้ำไป พร้อมขอให้ทุกอย่างราบรื่นปกป้องทุกคนไม่ให้ถูกทำร้าย (นายอุ๋น นามสมมติ, สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2565)

ในส่วนของการพัฒนาการของประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนา พบว่า ประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนาสร้างสรรค์ขึ้นมาบนพื้นฐานของคติความเชื่อการลอยและพิธีการลอยที่มีอยู่ในสังคมชาวไทลื้อ และได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมการลอยของชาวจีนฮั่นและประเทศเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ได้ประดิษฐ์ขึ้นมาโดยบริษัทผู้จัดงานเมื่อ ปี ค.ศ. 2015 ตามการพัฒนาของประเพณีลอยกระทง เห็นว่าตั้งแต่ประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อ จัดขึ้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทั้ง 5 ช่วง คือ 1) ปี ค.ศ. 2015 ซึ่งเน้นดื่มโรแมนติกและใช้ประเด็นโรแมนติก ของประเพณีลอยกระทงเอเซียตะวันออกเฉียงใต้มาเป็นแนวคิดหลักในการจัดงานและตั้งวัตถุประสงค์ในการจัดงานโดยเน้นความบันเทิงและความปรารถนาที่ดี 2) การจัดขึ้นของประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนาจะมีการสร้างสรรค์อย่างมีระบบมากขึ้น

หลังจากปี ค.ศ. 2016 โดยมีภูมิหลังที่บริษัทผู้จัดงานได้จ้างบริษัทมาเป็นที่ปรึกษาในการจัดประเพณีลอยกระทง ทำให้ประเพณีลอยกระทงมีลักษณะทั่วไปของประเพณีลอยกระทงของเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีกิจกรรมลอยกระทง การประกวดนางงาม และการจัดกิจกรรมรื่นเริงต่าง ๆ เป็นต้น และมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาในการจัดงานไปตามลักษณะของวัฒนธรรมชาวไทลื้อ 3) ปี ค.ศ. 2018 ได้ตั้งเขตประกวดนางงามในอำเภอเมืองฮาย อำเภอเมืองล่า เมืองผู้เอ่อ และเมืองคุนหมิง ซึ่งทำให้ประเพณีลอยกระทงเริ่มขยายตัวไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ของมณฑลยูนนาน 4) ปี ค.ศ. 2021 การประกวดนางงามกระทงรอบชิงชนะเลิศจัดที่เมืองยู่ซีของมณฑลยูนนาน ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีโครงการการลงทุนของบริษัท ผู้จัดงานและภายใต้ภูมิหลังรถไฟความเร็วสูงจีน-ลาวเปิดบริการและสถานการณ์โควิดรุนแรง ซึ่งได้ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างพื้นที่ 5) ปี ค.ศ. 2023 ประเพณีลอยกระทงได้ขยายตัวไปสู่ชุมชนซึ่งมีการจัดประเพณีลอยกระทงที่หมู่บ้านโบราณชาวไทลื้อบ้านซำซึ่งเป็นครั้งแรกที่ประเพณีลอยกระทงไปจัดอยู่ในชุมชนชาวไทลื้อ

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) พื้นที่สิบสองปันนามีพิธีที่เกี่ยวข้องกับการลอยกระทงมาตั้งแต่อดีต (นายอุ๋น นามสมมติ, สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2565) ซึ่งส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับการลอยเคราะห์และการลอยเพื่อขอพร เน้นความหมายลอยสิ่งไม่เป็นมงคลไปตามน้ำ ถือว่าเป็นต้นกำเนิดของประเพณีลอยกระทงในเมืองสิบสองปันนา 2) ประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อ ในเมืองสิบสองปันนาได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของชาวจีนคือลอยโคมประทีปและวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านคือประเพณีลอยกระทงของประเทศเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะประเทศไทย ดังที่นายอุ๋นอธิบายว่า เมืองสิบสองปันนาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศจีน ชนชาติต่าง ๆ อาศัยอยู่ร่วมกัน ประกอบกับเมืองสิบสองปันนาเป็นเมืองที่อยู่ใกล้ประเทศเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ วัฒนธรรมย่อมได้รับการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน (นายอุ๋น นามสมมติ, สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2565) ถือว่าเป็นแบบอย่างในการประดิษฐ์สร้างสรรค์ประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนา 3) ในปี ค.ศ. 2015 พิธีการลอยกระทงมีการปรับเปลี่ยนเวลาการจัดพิธีการลอยมาเป็นวันเพ็ญเดือนสิบสองตามปฏิทินจันทรคติไทย ดังที่

นายจ่ายอธบายเหตุการณ์เปลี่ยนเวลาว่า เปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมร่วมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเพื่อให้มีการจัดงานประเพณีอย่างเป็นระบบมากขึ้น (นายจ่าย นามสมมติ, สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2565) จึงประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อเมืองสิบสองปันนารุ่นแรกจัดขึ้นในสถานที่ท่องเที่ยวเก่า จวงสิบสองจิงในปี ค.ศ. 2015 หลังจากนั้นสืบต่อกันมาจนถึงปี ค.ศ. 2023 จัดขึ้นทั้งหมด 9 รุ่น โดยแต่ละรุ่นมีธีมงานที่ต่างกัน 4) เงื่อนไขสำคัญในการประดิษฐ์สร้างขึ้นของประเพณีลอยกระทงคือ มีแม่น้ำลำน้ำซึ่งเป็นพื้นที่รองรับประเพณีการลอยกระทง มีวัฒนธรรมชาวไทลื้อและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่หลากหลายเป็นกระแสหลักในการสนับสนุนกิจกรรมย่อยต่าง ๆ และมีนโยบายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจีนเป็นตัวชี้แนะ 5) ประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนามีแนวโน้มในการขยายตัวสู่ชุมชน ซึ่งเห็นได้จากการจัดงานประเพณีลอยกระทงรุ่นแรกที่หมู่บ้านบ้านช้าง และมีความร่วมมือการจัดงานกับประเทศเพื่อนบ้าน มีการออกโฆษณาการคัดเลือกการประกวดนางงามกระทงของปี ค.ศ. 2024 คือ ตั้งเขตย่อยการประกวดไว้ที่ประเทศจีน ประเทศไทย ประเทศลาวและประเทศพม่าโดยไม่จำกัดสัญชาติ เชื้อชาติและอาชีพ (สื่อทางการของเก่าจวงสิบสองจิง, 2024) จากการขยายไปสู่ชุมชนและความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อเมืองสิบสองปันนาเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้น

2. กระบวนการสร้างและรูปแบบของประเพณีประดิษฐ์ผ่านประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนา

ในส่วนของการสร้างจะรวมถึงผู้คนที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีลอยกระทงและขั้นตอนการจัดงาน ผู้วิจัยพบว่าผู้คนที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีลอยกระทงมี 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้จัดการ ทำหน้าที่เป็นผู้ประดิษฐ์สร้าง ผู้ปฏิบัติ ผู้ถ่ายทอดและผู้รวบรวมข้อมูล ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์สร้างสรรค์ประเพณีลอยกระทงขึ้นโดยผ่านขั้นตอนค้นหาความเป็นมา กำหนดรูปแบบและการปฏิบัติ รับผิดชอบในการจัดงานทุกขั้นตอนจากแรกเริ่มจนถึงสิ้นสุดงาน 2) ที่ปรึกษาการจัดงาน เป็นบริษัทที่ผู้จัดการจ้างมาเพื่อให้คำปรึกษาและดำเนินการเรื่องการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวเขตกาวจวงสิบสองจิง ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย

สร้างสรรค์ประเพณีลอยกระทง และเป็นตัวแทนคนกลางในการเชื่อมโยง ระดมความคิดจากฝ่ายต่าง ๆ เป็นผู้สืบทอดและถ่ายทอดวัฒนธรรมไทลื้อ และเป็นผู้ที่เชื่อมโยงกับประชาชนในท้องถิ่น 3) หน่วยงานภาครัฐ ทำบทบาทในการชี้แนะและการกำกับดูแลด้วยนโยบายต่าง ๆ พร้อมการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดงาน เช่น มีการตั้งสถานีตำรวจ ตั้งสถานีดับเพลิงในพื้นที่จัดงาน เพื่อความปลอดภัยของผู้คนที่เข้าร่วมงาน 4) ประชาชนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์ ผู้เข้าร่วมงาน ผู้สืบทอดวัฒนธรรมและผู้ตรวจสอบวัฒนธรรม ซึ่งก็คือทำการสร้างสรรค์และการวางแผนของกิจกรรมลอยกระทง เข้าร่วมงานประเพณีลอยกระทงโดยรับเชิญจากผู้จัดงานหรือเข้ามาทำการค้าขายและให้บริการต่าง ๆ ในพื้นที่จัดงาน รับเชิญเข้ามาเป็นผู้ถ่ายทอดหรือผู้แสดงเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมชาวไทลื้อ 5) นักท่องเที่ยว เป็นเป้าหมายในการสร้างสรรค์ประเพณีลอยกระทง โดยมีการให้ความสำคัญแก่ความต้องการ และความนิยมขึ้นชอบของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้เห็นว่า การประดิษฐ์สร้างสรรค์และการจัดงานของประเพณีลอยกระทงมีองค์ประกอบที่หลากหลายเป็นความร่วมมือร่วมใจของกลุ่มต่าง ๆ ในระหว่างการสร้างสรรค์ประเพณีลอยกระทง จะเน้นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทลื้อเป็นหลัก เช่น การโชว์วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาวไทลื้อด้วยวิธีต่าง ๆ การตั้งรางวัลเจ้าหญิง 7 องค์ที่สะท้อนถึงค่านิยมของชาวไทลื้อ ประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อจัดขึ้นโดยบริษัทผู้จัดงาน ซึ่งมีบริษัทที่ปรึกษาให้คำปรึกษาในการจัดงาน จัดขึ้นภายใต้การนำทางและกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐและความต้องการทางตลาดโดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนท้องถิ่น

ในส่วนของการขั้นตอนการจัดงาน พบว่า มี 10 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ผู้จัดการ/ที่ปรึกษาการจัดงาน ร่วมประชุมปรึกษารายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการจัดประเพณีลอยกระทง 2) จัดทำรายงานการประชุมเสนอผู้บริหารการจัดงาน 3) ผู้บริหารอนุมัติ/ประชุมเพื่อแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ 4) กำหนดรูปแบบการจัดงาน 5) ทำการประชาสัมพันธ์การจัดงานผ่านสื่อต่าง ๆ 6) ระดมทุนเพื่อให้หน่วยงานภายนอกสนับสนุนงบประมาณในการจัดงาน 7) จัดเตรียมสถานที่ในการจัดงาน 8) รายงานหน่วยงานภาครัฐ 9) ดำเนินการจัดงานตามวันและเวลาที่กำหนด 10) สิ้นสุดการจัด

งาน/จัดเก็บสถานที่/สรุปรายงานการจัดงาน จากข้อมูลข้างต้น ทำให้เห็นว่า ในขั้นตอนทั้งหมดนี้ เป็นผลที่ได้มาจากการร่วมมือของทุกภาคส่วน ขั้นตอนการทำงานมีความละเอียดถี่ถ้วน ทำให้งานดำเนินการได้อย่างมีระบบ

ในด้านรูปแบบจะรวมถึงรูปแบบการจัดงานและรูปแบบกิจกรรมในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าด้านรูปแบบการจัดงาน มีรูปแบบการจัดงานที่ต่างกับพื้นที่ประเทศเพื่อนบ้าน เป็นการจัดงานที่ออกแบบงานโดยบริษัทผู้จัดงานและผ่านการปรึกษาจากบริษัทที่ถูกรับจ้างเส้นทางการเผยแพร่ประเพณีจากชนชั้นกลางซึ่งก็คือนายทุนไปสู่ชนชั้นบนและชนชั้นล่างซึ่งก็คือรัฐบาลและชุมชน

ในส่วนของรูปแบบกิจกรรม เป็นรูปแบบกิจกรรมที่ผ่านการปรึกษาระหว่างผู้จัดงานและที่ปรึกษาการจัดงานโดยภายใต้ขอบเขตนโยบายของภาครัฐ เป็นกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อนบ้านด้วยวิธีการใช้วัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การประกวดนางงามกระทงโดยมีผู้สมัครต่างชาติเข้าร่วม และการเชิญชวนผู้มีเกียรติต่างชาติเข้าร่วมพิธีการมอบรางวัลนางงามกระทง เป็นกิจกรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชนชาติกลุ่มน้อยในพื้นที่โดยเฉพาะวัฒนธรรมของชาวลื้อ เป็นรูปแบบที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทั้งกิจกรรมการไหว้และกิจกรรมเข้าถึงแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ แต่ละปีจะมีกิจกรรมคิดขึ้นมาใหม่ตามความนิยมขึ้นชอบของนักท่องเที่ยวและความต้องการทางตลาดเพื่อสร้างความแปลกใหม่และความทันสมัย จนนำไปสู่เป้าหมายในการสร้างรายได้

กิจกรรมสำคัญที่มีอยู่ในงานประเพณีลอยกระทงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ ประกวดนางงามกระทง การเดินขบวนแห่ลอยกระทง การแสดงคาบaret ปรำตี่รอบกองไฟแบบลื้อ พิธีการลอยกระทง โดยสามารถเห็นได้จากภาพที่ 1-5 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 พิธีการลอยกระทง ปรับปรุงจาก การรับสมัครการประกวดนางงามกระทงโรเมนติกระดับลุ่มน้ำโขง-สาทล, โดยสื่อทางการของเก้จวงลืบสองจิ่ง.(2024). สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน ปี ค.ศ. 2024 จาก <http://mp.weixin.qq.com/s>

ภาพที่ 2 การประกวดนางงามกระทง ปรับปรุงจาก การรับสมัครการประกวดนางงามกระทงโรเมนติกระดับลุ่มน้ำโขง-สาทล, โดยสื่อทางการของเก้จวงลืบสองจิ่ง.(2024). สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน ปี ค.ศ. 2024 จาก <http://mp.weixin.qq.com/s>

ภาพที่ 3 การเดินขบวนแห่ลอยกระทง ปรับปรุงจาก การรับสมัครการประกวดนางงามกระทงโรเมนติกระดับลุ่มน้ำโขง-สาทล, โดยสื่อทางการของเก้จวงลืบสองจิ่ง.(2024). สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน ปี ค.ศ. 2024 จาก <http://mp.weixin.qq.com/s>

ภาพที่ 4 การแสดงคาบาเร่ต์ ปรับปรุงจาก การรับสมัครการประกวดนางงามกระทงโรเมนติกระดับลุ่มน้ำโขง-สาทล, โดยสื่อทางการของเจ้าวงสิบสองจิ่ง.(2024). สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน ปี ค.ศ. 2024 จาก <http://mp.weixin.qq.com/s>

ภาพที่ 5 ปาร์ตี้รอบกองไฟแบบไทลื้อ ปรับปรุงจาก การรับสมัครการประกวดนางงามกระทงโรเมนติกระดับลุ่มน้ำโขง-สาทล, โดยสื่อทางการของเจ้าวงสิบสองจิ่ง.(2024). สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน ปี ค.ศ. 2024 จาก <http://mp.weixin.qq.com/s>

รูปแบบการจัดกิจกรรมของประเพณีลอยกระทงตั้งแต่ปี ค.ศ 2015 จนถึงปี ค.ศ. 2023 จะมีจุดเด่นดังต่อไปนี้ 1) ประเพณีลอยกระทงของปี ค.ศ 2015 มีวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อยในพื้นที่วัฒนธรรมไทลื้อและวัฒนธรรมเอเซียตะวันออกเฉียงใต้เป็นองค์ประกอบของกิจกรรม โดยเน้นการแสดงวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาวไทลื้อเป็นหลัก มีการให้พระสงฆ์สวดมนต์ขอพรซึ่งเป็นความเชื่อทางด้านศาสนา และใช้ชื่อว่าประเพณีลอยกระทงของเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ 2) ประเพณีลอยกระทงของปี ค.ศ 2016 จะเป็นรูปแบบที่มีกิจกรรมการประกวดนางงามกระทง การเดินขบวนแห่ลอยกระทงและปาร์ตี้รอบกองไฟแบบไทลื้อจัดขึ้น มีการตั้งรางวัล

ชนะเลิศ รองชนะเลิศ รองชนะเลิศอันดับ 3 เจ้าหญิงนางมิตรภาพและนางงาม 7 องค์ ที่ตั้งชื่อตามดอกไม้เขตร้อน เพื่อสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทลื้อ (นายจ่าย นามสมมติ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2565) และตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 เป็นต้นมา ประเพณีลอยกระทงมีการใช้ชื่อว่าประเพณีลอยกระทงโรเมนติกของเมืองสิบสองปันนา 3) ประเพณีลอยกระทงของปี ค.ศ. 2017 มีการสร้างสรรคกิจกรรมต่างๆบนพื้นฐานรูปแบบรุ่นเก่า มีกิจกรรมเวทีการโชว์นางงาม การโชว์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และการเปิดบุชขายอสังหาริมทรัพย์ของบริษัทผู้จัดงานทั้ง 4 แห่ง ซึ่งถือว่าการเป็นแสวงหาผลประโยชน์ของบริษัทผู้จัดงาน และถือว่าการเป็นตัวอย่างที่ดีที่วัฒนธรรมและทุนไปด้วยกันอย่างกลมกลืน 4) ประเพณีลอยกระทงของปี ค.ศ. 2018 มีการเพิ่มขะตยอยประกวดนางงามกระทงเพื่อขยายอิทธิพลและให้โฆษณาแก่บริษัทและโครงการต่างๆ มีผู้สมัครต่างชาติเข้ามาประกวด ทำให้ประเพณีลอยกระทงมีความเป็นนานาชาติมากขึ้น 5) ประเพณีลอยกระทงของปี ค.ศ. 2019 มีการทำกระทงแบบ DIY และล่องขบวนเรือสไลด์เอเซียตะวันออกเฉียงใต้จัดขึ้น เพื่อได้เพิ่มความบันเทิงความคิดสร้างสรรค์ ความน่าสนใจของกิจกรรมลอยกระทง และมีการเชื่อมโยงระหว่างงานประเพณีอื่นคือเอากิจกรรมการเดินขบวนแห่ลอยกระทงไปเชื่อมโยงกับการประกวดศิลปะวันเด็กแห่งชาติ โดยมีเด็กที่ได้รับรางวัลมาเดินขบวนร่วมกัน 6) ประเพณีลอยกระทงของปี ค.ศ. 2020 มีขนาดการจัดงานเล็กลงเนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 แพร่ระบาด มีสร้างสรรคกิจกรรมใหม่ตามบริบท เช่นกิจกรรมงานแสดงโคมไฟของไทลื้อเมืองสิบสองปันนา กิจกรรมสาธิตประเพณีที่เกี่ยวข้องกับนางงามกระทงจุดไฟเจดีย์ดอกบัวขอพรและแสดงละครตำนานลอยกระทงซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางด้านสังคมของประเพณีลอยกระทง 7) ประเพณีลอยกระทงของปี ค.ศ. 2021 มีการเชื่อมโยงกับกิจกรรมการประกวดนางสาวรับน้ำที่จัดขึ้นในวันสงกรานต์และกิจกรรมการประกวดสตาร์ไลท์ภาพถ่ายการท่องเที่ยว มีการจัดโครงการเข้าถึงแบบมีส่วนร่วม มีการจัดงานประกวดนางงามนอกพื้นที่สิบสองปันนา ได้เปิดทางใหม่ให้แก่การขยายตัวของวัฒนธรรม 8) ประเพณีลอยกระทงของปี ค.ศ. 2022 มีการเชื่อมโยงกับกิจกรรมการรับรางวัลการประกวดสตาร์ไลท์ภาพถ่ายการท่องเที่ยว

รุ่นที่ 2 เพื่อเสริมสร้างเนื้อหาให้น่าดึงดูดใจมากขึ้น 9) ประเพณีลอยกระทงของปี ค.ศ. 2023 มีการอบรมของนางงามกระทงแบบเข้าถึงหมู่บ้านโบราณชาวไทลื้ออย่างมีส่วนร่วม เพื่อทำโฆษณาในการจัดประเพณีลอยกระทงที่หมู่บ้านโบราณ มีการผลิตประเพณีลอยกระทงซ้ำขึ้น ซึ่งจัดกิจกรรมประเพณีลอยกระทงโรแมนติกรุ่นแรก ที่หมู่บ้านโบราณบ้านช้างโดยมีแม่น้ำห่านหย่างเป็นตัวเชื่อม

โดยสรุปแล้ว ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบของประเพณีลอยกระทงมีลักษณะที่ยึดประเพณีลอยกระทง ไทลื้อ และเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งก็คือประเพณีลอยกระทงใช้ลอยกระทงเป็นตัวตั้ง แสดงถึงความ เป็นไทลื้อ เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกัน มีการปรับตัวตามบริบท มีการเชื่อมโยงระหว่าง กิจกรรมงานต่าง ๆ และออกแบบตามประเด็นที่เป็นกระแส ความนิยมทางตลาดแต่ละปี

3. พลวัตด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองลีสองปันนา

ด้านเศรษฐกิจ ผู้วิจัยพบว่า ประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อ เมืองลีสองปันนามีผลต่อเศรษฐกิจ โดยเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวผ่าน การสร้างสรรค์และการขายวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และเป็นสิ่งที่ กระตุ้นความต้องการในการบริโภคของนักท่องเที่ยว มีผลต่อ การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคมเมืองลีสองปันนา ทำให้ ประชาชนท้องถิ่นมีโอกาสสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้ชุมชนมีโอกาส ร่วมมือกันทำอุตสาหกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณี ได้กระตุ้นการพัฒนาของเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้สังคมเมือง ลีสองปันนา มีชื่อเสียงมากขึ้น ได้ดึงดูดการลงทุนในเมืองลีสอง ปันนา ทำให้เศรษฐกิจของเมืองลีสองปันนาได้มีการพัฒนา ส่วนข้อกังวลคือการเน้นประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและประโยชน์ ส่วนตัวมากเกินไป อาจทำลายวัฒนธรรม ทำลายชีวิตความเป็นอยู่ แบบดั้งเดิม จนทำให้ผู้คนท้องถิ่นมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อประเพณี ลอยกระทง จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลของ หน่วยงานภาครัฐและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น

ด้านสังคม ผู้วิจัยพบว่า มีผลต่อสังคม 5 ด้าน ดังนี้ 1) ทางด้านภาพลักษณ์เมืองท่องเที่ยว พบว่าประเพณีลอยกระทง ส่งเสริมภาพลักษณ์เมืองท่องเที่ยวโดยผ่านอัตลักษณ์ความเป็น

ไทลื้อ ความเป็นพหุวัฒนธรรมและความเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มี คนรู้จักเป็นส่วนมาก 2) ทางด้านการเป็นเวทีสื่อสารของทุกภาคส่วน ของสังคม พบว่ากระบวนการประดิษฐ์สร้างสรรค์ของประเพณี ลอยกระทงของเมืองลีสองปันนาเป็นความร่วมมือของผู้จัดงาน ที่ปรึกษาการจัดงานและภาครัฐ ส่วนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ประกอบอยู่ ในงานประเพณีลอยกระทงต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ร่วมงานกัน มีโอกาสทำหน้าที่และแลกเปลี่ยนระหว่างกัน จนกระทั่ง มีส่วนช่วยในการส่งเสริมความเชื่อมั่นทางวัฒนธรรมและ ความสามัคคีปรองดองของสังคม 3) ด้านสันติภาพทางสังคม ซึ่งรวมถึงการกระทำการท่องเที่ยว การแสดงศิลปะ ฝีมือหัตถกรรม ดนตรี เป็นต้น ชุมชนและสังคมมีความรู้สึกที่มีความสุขและ ความรู้สึกที่มีความภาคภูมิใจในการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรม และศิลปะของชนชาติและสังคม 4) ด้านการแลกเปลี่ยนทางสังคม ซึ่งรวมถึงการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ระหว่างเมือง และระหว่างอำเภอ 5) ด้านอาชีพและตำแหน่งงาน ซึ่งมีการเกิด อาชีพและตำแหน่งงานออกมาคืองานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมย่อย ต่างๆของประเพณีลอยกระทง เช่น งานรักษาความปลอดภัย งานทำความสะอาด การทำค้าขายและการให้บริการการท่องเที่ยว

ด้านวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบว่า การสร้างสรรค์ของประเพณีลอย กระทงมีผลต่อวัฒนธรรมของพื้นที่บ้าน 4 ด้านได้แก่ 1) สัญลักษณ์ ทางวัฒนธรรม มีส่วนช่วยในการพัฒนาของวัฒนธรรมเมืองลีสอง ปันนา และเกิดประเด็นที่เป็นเอกลักษณ์ของประเพณีลอยกระทง เช่น การลอยกระทง การประกวดนางงามกระทง การทำกระทง ซึ่งประเพณีลอยกระทงของเมืองลีสองปันนาใช้การประกวด นางงามกระทงเป็นตัวเชื่อม ได้ขยายอิทธิพลไปอย่างกว้างขวาง และ การประกวดนางงามกระทงกลายเป็นวัฒนธรรมหรือสัญลักษณ์ อย่างหนึ่งของชาวไทลื้อเมืองลีสองปันนา (นางว่าง นามสมมติ, สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2565) 2) เสริมสร้างเนื้อหาของ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ประเพณีลอยกระทงนี้สร้างขึ้นบนพื้นฐาน วัฒนธรรมไทลื้อซึ่งแสดงถึงวัฒนธรรมความเป็นไทลื้อ มีประวัติ ความเป็นมาที่เชื่อมโยงได้ ซึ่งถือเป็นประเพณีที่เสริมสร้างและขยาย วัฒนธรรมไทลื้อ 3) การผลิตซ้ำของวัฒนธรรมแบบเดียวกัน ซึ่งเป็น แบบอย่างที่ดีในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมแบบเดียวกัน พร้อมสร้าง ขึ้นบนพื้นฐานทางวัฒนธรรม ทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

ภายใต้นโยบายการพัฒนาของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของภาครัฐ ประเพณีลอยกระทงจะเป็นแนวโน้มการพัฒนาต่อไปในอนาคต (นายคำ นามสมมติ, สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2566)

4) การสร้างสรรค์และถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านหนังสือและดนตรี ประเพณีลอยกระทงให้โอกาสในการเรียนรู้ ศึกษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยให้แก่ผู้คนที่สนใจ ซึ่งส่งผลที่ดีต่อการพัฒนาของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม ศิลปะ ความเป็นสากลและเทคโนโลยีทันสมัยทำให้ผู้คนได้เปิดหูเปิดตา และเข้าใจวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างลึกซึ้งผ่านหนังสือและดนตรี องค์ประกอบและความหมายของประเพณีลอยกระทงถูกนำไปใช้ในการสร้างสรรค์และถ่ายทอดของวรรณกรรม หนังสือและดนตรี ทำให้วัฒนธรรมของชาวไทยได้มีเสน่ห์มากขึ้น

ด้านอุตสาหกรรมทางการเมือง ผู้วิจัยพบว่า อุตสาหกรรมทางการเมืองของประเทศจีนได้ทำหน้าที่หลักทั้ง 3 ด้าน คือ การกำกับให้ประเพณีลอยกระทงจัดขึ้นตามกฎหมายระเบียบต่าง ๆ ทั้งการพัฒนาของชนกลุ่มน้อย การกำหนดทางความเชื่อ และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน ซึ่งมีแผน 5 ปี เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของสาธารณรัฐประชาชนจีนแต่ละรุ่นในระดับต่าง ๆ เป็นตัวพื้นฐานโดยมีการรายงานให้แก่ภาครัฐเป็นวิธีดำเนินการ การเข้าร่วมงานประเพณีโดยผู้มีเกียรติ และการเข้าร่วมโดยให้บริการในการจัดงานตามสภาพที่ประเพณีลอยกระทงจะมีความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น และมีการผลิตซ้ำบ่อยขึ้นในอนาคต ภาครัฐมีความจำเป็นที่มีส่วนร่วมในการจัดประเพณีลอยกระทง เพื่อให้คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของประเพณีลอยกระทงให้เป็นประโยชน์

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านความเป็นมาของประเพณีลอยกระทงของชาวไทยในเมืองสิบสองปันนา

ด้านความเป็นมา พบว่าประเพณีลอยกระทงของชาวไทยในเมืองสิบสองปันนามีต้นกำเนิดมาจากคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการลอยโดยมีจุดประสงค์เพื่อลอยเคราะห์หรือขอพร แต่อดีตไม่มีชื่อเรียกลอยกระทง มีแต่พิธีการลอยที่จัดขึ้นในระดับชุมชนหรือส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีประเพณีประดิษฐ์ที่อริค ฮอบส์บอว์ม

เสนอขึ้นคือ ประเพณีประดิษฐ์ขึ้นมาโดยหยิบยกวัตถุติบทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้แก่ ตำนาน เรื่องเล่า ความเชื่อ พิธีกรรม และประวัติศาสตร์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกรินทร์ พึ่งประชา (2545) ศึกษาเรื่อง พระราหู ประเพณีประดิษฐ์แห่งวัดศรีชะทอง คือพิธีกรรมบูชาพระราหู ก่อตั้งขึ้นจากความเชื่อเดิมเกี่ยวกับพระราหู สัมพันธ์กับบรรพบุรุษและการอ้างอิงขึ้นมาใหม่ด้วยการสร้างพิธีการบูชาพระราหูในรูปแบบใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างประเพณีประดิษฐ์จากความเชื่อเดิม

ภายใต้กระแสการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจีนและกระแสการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกันทั้งในและนอกประเทศ เกิดกลยุทธ์การใช้วัฒนธรรมชุมชนและวัฒนธรรมเพื่อนบ้านเป็นประโยชน์ ทำให้ประเพณีลอยกระทงของชาวไทยในเมืองสิบสองปันนาได้ประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นโดยกำหนดเวลาการจัดงานในช่วงวันเพ็ญเดือนสิบสองตามปฏิทินจันทรคติไทยตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 และได้มีการให้ความหมายใหม่แก่ประเพณีลอยกระทงของเมืองสิบสองปันนามีการเปลี่ยนชื่อของประเพณีลอยกระทงจากประเพณีลอยกระทงเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ในปี ค.ศ. 2015 มาเป็นประเพณีลอยกระทง เมืองสิบสองปันนาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 เป็นต้นมา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีประเพณีประดิษฐ์คือบนพื้นฐานอันเก่ามาดัดแปลง ต่อเติม ปรับแต่ง ทำให้เป็นประเพณีพิธีกรรมและมีแบบแผนการปฏิบัติที่แน่นอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Xiong Zhiyuan (2016) ได้ศึกษาถึงก่อกำเนิดของชาว PuMi ประเพณีที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมานั้น มีลักษณะเด่นคือ มีความผูกพันกับอดีตเป็นอย่างดี และความผูกพันได้เกิดขึ้นขึ้นอยู่กับการกระทำของมนุษย์เรา เป็นการกระทำที่เราไปยืมของเก่า เช่น พิธีกรรมบางอย่าง สัญลักษณ์ การตกแต่งทางจริยธรรม กิจกรรมที่ปฏิบัติ ตำนาน หรือความเคยชินเป็นต้น มาประดิษฐ์สร้างสรรค์ประเพณี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Che Yang (2018) ได้พูดถึงเรื่องการปรับเวลาของการจัดกิจกรรม และได้เสนอว่ากาลเวลาของประเพณีปรับเปลี่ยนนั้น เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสอดคล้องกับความต้องการบางอย่าง

2. ด้านกระบวนการสร้างและรูปแบบของประเพณีประติษฐานผ่านประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนา

ในส่วนของการกระบวนการสร้าง จากแผนพัฒนาสู่นโยบายพบว่าทิศทางการนโยบายจะเริ่มจากส่วนกลางไปจนถึงรัฐบาลท้องถิ่น นโยบายท้องถิ่นได้รับคำแนะนำจากนโยบายส่วนกลางและขยายลงไปตามลำดับจนกว่าจะมีการกำหนดกฎระเบียบโดยละเอียดจนกลายเป็นแนวทางทางนโยบายสำหรับการสร้างสรรค์และการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรม และในการสร้างสรรค์ประเพณีลอยกระทงมีหลายกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญนั้นก็คือ ผู้จัดงานที่ปรึกษาการจัดงาน หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว ส่วนขั้นตอนการจัดงานจะเกี่ยวข้องกับผู้เข้าร่วมสร้างสรรค์ทั้ง 5 กลุ่มที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีประเพณีประติษฐาน คือ ประเพณีที่ประติษฐานขึ้นมาต้องตอบสนองอุดมการณ์ของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhaoan (2018) ได้ศึกษาประเพณีประติษฐานและวัฒนธรรมภูมิทัศน์ที่มีอยู่ในการท่องเที่ยวแบบคติชนวิทยา และได้เสนอถึงผู้ประติษฐานมีบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ในการประติษฐานสร้างสรรค์ประเพณี ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยว กลุ่มทุน ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้คนที่ท้องถิ่นต่างก็เป็นผู้ร่วมสร้างของประเพณีประติษฐาน กลุ่มทุนได้เสนอโครงการแบบสมบูรณ์ให้แก่การประติษฐานประเพณี และผู้คนที่ท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดและผู้สืบทอดประเพณีวัฒนธรรม

ในส่วนของการรูปแบบมีทั้งรูปแบบการจัดงานและรูปแบบกิจกรรมประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อมีรูปแบบการจัดงานที่บริษัทสร้างขึ้น และมีการผลิตซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีประเพณีประติษฐาน และทฤษฎีอุตสาหกรรมวัฒนธรรม คือประเพณีประติษฐานมีลักษณะเด่นชัด 3 ประการคือสร้างสรรค์ขึ้น เป็นเครื่องมือและปฏิบัติซ้ำ และเส้นทางประติษฐานจะเป็นภาครัฐเข้าสู่ชุมชนหรือจากชุมชนเข้าสู่ภาครัฐ ในนี้จะเป็นเส้นทางแบบใหม่คือจากนายทุนเข้าสู่ภาครัฐและชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวรรณ นิธิภานันท์ (2558) ศึกษาเรื่อง หัวหินกับประเพณีประติษฐานศึกษากรณีการประกอบสร้างเพลินวน ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบและกระบวนการของประเพณีประติษฐานในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งเห็นว่ากลุ่มทุนที่เป็นชนชั้นกลางนั้นเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม และการประติษฐาน

ประเพณีภายใต้วิถีคิดของการผสมผสานอันเป็นการรวมกันของบริบทท้องถิ่นและบริบทโลก ซึ่งจะมีเส้นทางเผยแพร่เดียวกันกับประเพณีลอยกระทงของเมืองสิบสองปันนา

ในส่วนของการรูปแบบกิจกรรม พบว่ามีรูปแบบกิจกรรมที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทลื้อ ได้รับการสนับสนุนจากภูมิปัญญา อัตลักษณ์ท้องถิ่นโดยมีการให้ความสำคัญคือกิจกรรมการลอยกระทง การประกวดนางงาม และการแสดงวัฒนธรรมชาวไทลื้อ และมีความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน มีประเด็นการจัดงานที่ไม่เหมือนกันซึ่งเป็นไปตามกระแสทางสังคมในแต่ละช่วงเวลาโดยมีการใช้ถ้อยคำที่ดงามมาสร้างภาพจินตนาการ เช่น คำที่ว่าโรแมนติก ริมแม่น้ำโขง ดริมแสงดาวและรำเป็นต้น หลักเกณฑ์ในการใช้ถ้อยคำเหล่านี้ พยายามจะสร้างภาพชวนฝัน เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้คน เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและทำให้เกิดความต้องการที่จะเข้ามาร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม คืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ประวัติศาสตร์เฉพาะช่วงนั้น ได้ประติษฐานสร้างสรรค์ขึ้นมาตามความจริงและมีพลวัตต่างๆควบคู่ไปด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของชาญยุทธ สอนจันทร์ (2560) ศึกษาเรื่องการผลิตซ้ำและการสร้างใหม่ในประเพณีบุญเข้าจำเอนโพธิ์ชัยจังหวัดร้อยเอ็ด ได้เสนอว่าประเพณีบุญเข้าจำเอนโพธิ์ชัยจากประเพณีเดิมที่เคยปฏิบัติมาแล้ว นำมาผลิตซ้ำใหม่ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชน เอาประเพณีมาเป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายทางสังคม

3. ด้านพลวัตด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อในเมืองสิบสองปันนา

ในส่วนของการพลวัตด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษาค้นคว้าประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อได้ทำหน้าที่ในการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยผ่านวิธีการดึงดูดนักท่องเที่ยว มีนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาลผลักดันให้พัฒนาเศรษฐกิจ และมีกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการตลาดการท่องเที่ยว และวิธีการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเข้าร่วมประเพณีลอยกระทง แบ่งออกเป็นการทำโฆษณา การจัดโครงการประกวดนางงาม การใช้วัฒนธรรมท้องถิ่น ความพร้อมของสถานที่ ที่ท่องเที่ยว และการใช้กระแสที่เป็นที่นิยม ทำให้การเข้ามาของนักท่องเที่ยวได้

กระตุ้นการเติบโตของอุตสาหกรรมบริการการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมโรงแรม อุตสาหกรรมการเดินทางเป็นต้น พร้อมได้กระตุ้นการพัฒนาของเศรษฐกิจของชุมชนและดึงดูดการลงทุนในเมืองสิบสองปันนา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอุตสาหกรรมวัฒนธรรมและทฤษฎีปริศนาเชิงสัญญะ คือปริศนาความหมายแฝงที่ติดมากับตัวสินค้า ทำให้สินค้าที่ถูกกำหนดหมายนั้นออกไปจากลักษณะเดิม และมีการนำเอาวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ วัฒนธรรมที่เป็นพฤติกรรมและวัฒนธรรมที่เป็นความคิดมากมายเป็นสินค้าเพื่อมีรายได้โดยผ่านการบริโภคยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถพล จันทรศรีธรมัย (2564) ในการศึกษาความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์จังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้เห็นการพัฒนาของงานเทศกาลซึ่งประเพณีประติษฐ์ถูกผลิตขึ้น เพื่อสะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการท่องเที่ยวให้ทันต่อสภาพโลกาภิวัตน์ ตลอดจนเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยว จึงถือเป็นกิจกรรมหนึ่งเพื่อรองรับทางสังคม

ในพลวัตด้านสังคม ผลที่ได้รับจะรวมถึงภาพลักษณ์เมืองท่องเที่ยว การเป็นเวทีสื่อสารของทุกภาคส่วนของสังคม สันถนาทางสังคม การแลกเปลี่ยนทางสังคม และด้านอาชีพและตำแหน่งงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธวี ศิริวงศ์ (2556) ศึกษาเรื่องประเพณีประติษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมกรณีศึกษางานเทศกาลประเพณีแซนโดนตา อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ จะเห็นว่าการจัดการของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีประติษฐ์นั้น ยังมุ่งเน้นการสร้างภาพลักษณ์เพื่อนำเสนอตัวตนต่อสาธารณะชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มคนท้องถิ่น ส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมและมูลค่าด้านเศรษฐกิจร่วมกันของชุมชนได้เป็นการช่วงชิงบทบาทเพื่อผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มคน

ในพลวัตด้านวัฒนธรรม ประเพณีลอยกระทงมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมของพื้นที่บ้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ด้านเสริมสร้างเนื้อหา ด้านการผลิตซ้ำของวัฒนธรรมแบบเดียวกัน และด้านการสร้างสรรค์และถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านหนังสือและดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชาญยุทธ สอนจันทร์ (2560) ศึกษา เรื่องการผลิตซ้ำและการสร้างใหม่ในประเพณีบุญเข้าเจ้าอำเภอโพธิ์ชัยจังหวัดร้อยเอ็ดได้เสนอ

ว่าประเพณีบุญเข้าเจ้า สืบทอดจากประเพณีเดิมที่เคยปฏิบัติมาแล้วนำมาผลิตซ้ำใหม่ มีการหยิบยืมเอาประเพณีมาสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนและสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ผลิตสินค้าการเกษตรเอาประเพณีมาเป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายทางสังคม

ในพลวัตด้านอุตสาหกรรมทางการเมือง การจัดประเพณีลอยกระทงเมืองสิบสองปันนาสามารถแบ่งอุตสาหกรรมทางการเมืองได้ 3 ประเด็นคือ 1) อุตสาหกรรมทางการเมืองช่วงก่อนจัดประเพณี ซึ่งในช่วงนี้ประเพณีลอยกระทงยังไม่ได้ประติษฐ์ขึ้นอย่างเป็นทางการ มีแต่พิธีการทางด้านคติความเชื่อ 2) อุตสาหกรรมทางการเมืองในช่วงที่มีการจัดประเพณี ภาครัฐมีนโยบายเชิงกว้างที่เป็นแนวทางชี้ให้บริษัทและนายทุน เท่านั้น แต่มีส่วนร่วมในงานน้อย ระหว่างการจัดงานประเพณีภาครัฐมีหน้าที่ในการกำกับดูแลเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะที่เป็นแขกผู้มีเกียรติที่รับเชิญจากผู้จัดงาน มีการอำนวยความสะดวกให้บริการแก่การจัดงานเพื่อป้องกันความปลอดภัยของผู้คนที่เข้าร่วมงานประเพณีลอยกระทง 3) แนวโน้มของอุตสาหกรรมทางการเมืองในอนาคต ซึ่งต้องพัฒนาเศรษฐกิจและวัฒนธรรมภายใต้การชี้แนะของภาครัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธกาน ดิศกุล (2553) ศึกษา เรื่องประเพณีประติษฐ์และอัตลักษณ์ของชุมชนคลองแห ค้นพบว่า ภายใต้กระบวนการประเพณีประติษฐ์ที่เกิดขึ้นที่ตลาดน้ำคลองแห ได้สะท้อนให้เห็นถึงการเป็นพื้นที่ของการต่อรองทางความหมายของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ รวมไปถึงยังเป็นพื้นที่ของการแย่งมวลชนจากชาวบ้านในท้องถิ่นและกลุ่มนักท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มคณะกรรมการวัดคลองแหและกลุ่มเทศบาลเมือง เพื่อให้กลุ่มของตนสามารถสร้างฐานอำนาจและได้รับผลประโยชน์มากที่สุด ภายใต้กระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการอนุรักษ์ละครเวทีอาหาร และงานหัตถกรรม มีกลุ่มต่าง ๆ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มคณะกรรมการวัด กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มครูและกลุ่มเทศบาลเมือง ซึ่งการเข้ามาของกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจสะท้อนได้ถึงผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ทับซ้อนอยู่ในการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากบริบทของพื้นที่เมืองสิบสองปันนาและกระแสของอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม ภายใต้นโยบายด้านการพัฒนาเมืองบนพื้นฐานของศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จึงควรมีแนวทางดำเนินนโยบายที่สำคัญ ดังนี้

1.1 นโยบายที่ให้ความสำคัญกับการเป็นพื้นที่ปฏิบัติการทางวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวหรือประชาชนทั่วไป นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์บนพื้นฐานทางวัฒนธรรมได้

1.2 นโยบายการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมของชุมชน

1.3 นโยบายการเมืองสร้างสรรค์และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งต้องอาศัยประเพณีและวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

จากผลการวิจัยข้างต้น ควรมีการศึกษาประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 การพัฒนาเพื่อต่อยอดจุดแข็งของประเพณีประเพณีผ่านประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อ จำเป็นต้องมีการศึกษา กิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทลื้อ เพื่อพัฒนาภายใต้บริบทของท้องถิ่น ซึ่งต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรมในประเพณีประเพณีผ่านประเพณีลอยกระทงของชาวไทลื้อ และวิจัยเกี่ยวกับประเพณีประเพณีของพื้นที่อื่น ๆ

2.3 ควรมีการศึกษาประเพณีประเพณีอื่นของชาติพันธุ์ไทลื้อที่ทำให้ประชาชนท้องถิ่นได้รับรู้และเกิดความภาคภูมิใจกับวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิจัย และอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาไทยศึกษาภาควิชาศาสนา และปรัชญา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขติดตามการวิจัยครั้งนี้ให้สมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการของหน่วยงานภาครัฐและคณะผู้จัดงาน ที่ปรึกษาการจัดงาน ประชาชนท้องถิ่น จนกระทั่งนักท่องเที่ยวที่ให้ความร่วมมือที่อนุญาตให้ดำเนินการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ในการวิจัยเป็นอย่างดี ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Baudrillard, J. (2014). *The Consumer Society* (L. Chengfu & Q. Zhigang, Trans.). Nanjing: Nanjing University Press.
- Gongjin, Z., & Feng, W. (2002). *Dai Religion and Culture*. Beijing: Minzu University of China Press.
- Hall, S., & DuGay, P. (2010). *Questions of Cultural Identity* (P. Li, Trans.). Kaifeng: Henan University Press.
- Haoran, X. (2012). *Concept Formation Attributes and Characteristics of Cultural Industry*. High-eng Talk, P48-49.
- Han, Z. (2018). *Tradition and Landscape Culture Invented In Folklore Tourism: Taking the Development of Guanling Mountain Scenic Area as an Example*. (Master). Liaoning University, Liaoning.
- Hobsbawm, E., & Lange, T. (2004). *The Invention of Tradition* (G. Hang & P. Guanqun, Trans.). Nanjing: Yilin Publishing House.
- Shan, Y. (2012). *An Analysis of the Role of Symbolic Consumption in Constructing Consumer Identity*. *Business Culture*, P135-136.
- Yang, C. (2018). *Research on the Invention and Practice of Guangyuan Daughter's Festival*. (Master). Southwest University for Nationalities, Chengdu.

Zhiyuan, X. (2016). *Change Influence and The Invention of Tradition-Anthropology Study On Phenomenon of White Pagoda in HeXi Township Pumi Community*. (Master). Yunnan University, Yunnan.

ชาญยุทธ สอนจันทร์. (2560). การผลิตซ้ำและการสร้างใหม่ใน ประเพณีบุญข้าวเจ้าอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสาร วิทยาลัยสงฆ์*, 167-189.

ธนวรรณ นิธิพานนท์. (2558). *กระบวนการสร้างพื้นที่ทาง วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีเพลิวาน อำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์* (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นางว้าง (นามสมมติ). (2565, 13 ธันวาคม). สัมภาษณ์

นายคำ (นามสมมติ). (2565, 13 ธันวาคม). สัมภาษณ์

นายจ่าย (นามสมมติ). (2565, 14 ธันวาคม). สัมภาษณ์

นายจำ (นามสมมติ). (2565, 18 ธันวาคม). สัมภาษณ์

นายหลง (นามสมมติ). (2565, 14 ธันวาคม). สัมภาษณ์

นายอุ่น (นามสมมติ). (2565, 14 ธันวาคม). สัมภาษณ์

เมธาวิ ศิริวงศ์. (2565). *ประเพณีประติมากรรมกับการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรม กรณีศึกษางานเทศกาลประเพณีแห่เทียนโพนตา อำเภออุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ* (ปริญาญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มณีนรัตน์ กำลังเกื้อ. (2561). *พิธีกรรมและประเพณีประติมากรรมสารท เดือนสิบ ตำบลลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยและ ภาษาไทยประยุกต์). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ยุทธกาน ดิสกุล. (2553). *ประเพณีประติมากรรมและอัตลักษณ์ชุมชน คลองแห*. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและ มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สื่อทางการของเจ้าจงสิบสองจิง. (2024). *การรับสมัครการ ประกวดนางงามกระทงโรเมนติกระดับลุ่มน้ำโขง-สาละ* ปี ค.ศ. 2024. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน ปี ค.ศ. 2024 จาก <http://mp.weixin.qq.com/s>

อรอุมา เมืองทอง. (2560). *ประเพณีประติมากรรมบั้งไฟบ้านนาทราย ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. Paper presented at the การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการ บริหารกิจการสาธารณะ ครั้งที่ 4*.

อรรถพล จันทรศิริละมัย. (2564). *การศึกษาความเป็นมาของงาน เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์*. (ปริญาญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: คณะศิลปกรรม ศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เอกรินทร์ พึ่งประชา. (2545). *พระราชพิธี: ประเพณีประติมากรรมแห่งวัด ศิริระทอง* (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.